

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาผล การพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชากร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของกลุ่มและทฤษฎีว่าด้วยกลุ่มในรูปแบบต่างๆ
2. ประเภทและหน้าที่ของกลุ่ม
3. ความหมายของการพัฒนาและความหมายของชุมชน
4. ความหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
5. ความหมายและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์

ความหมายของกลุ่มและทฤษฎีว่าด้วยกลุ่มในรูปแบบต่างๆ

1. ความหมายของกลุ่ม

เคมป์ ซี แกรททอน (Kemp, C.Gratton ,1970 : 168) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายว่ากลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกันมีการพึ่งพาอาศัยและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีผลประโยชน์ มีความพึงพอใจร่วมกัน มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

กัลลี ฮัลเบิร์ต อี (Gully , Halbert E , 1963 : 89) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายของ “กลุ่ม” เช่นเดียวกับ Kemp,C.Gratton และยังเห็นว่ากลุ่มมีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการที่บุคคลมาร่วมกิจกรรมกันเท่านั้น แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. สมาชิกจะต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นี้จะต้องตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน

2. ผลงานที่เกิดขึ้นจะต้องมาจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจาหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

มิลส์ ทีโอดอร์ เอ็ม (Mills Theodore M., 1967 : 2) นักสังคมวิทยา พิจารณาศึกษากลุ่มในสังคมระดับมหภาคให้ความหมายของกลุ่มโดยกล่าวว่า กลุ่ม คือหน่วยต่างๆ ที่ประกอบด้วยบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นมาติดต่อสัมพันธ์กัน โดยจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และต่างก็เห็นว่าการติดต่อสัมพันธ์กันนั้นจะนำมาซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์

คารณี (พานทอง) พาลุสุข (2524 : 38) นักเขียนด้านจิตวิทยา ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง บุคคลใดๆ ที่มารวมตัวกัน โดยมีการแสดงพฤติกรรมออกมาในฐานะที่เป็นหน่วยเดียวกัน มีจุดประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน มีโครงสร้างแบบแผนความสัมพันธ์ให้เป็นบทบาทของแต่ละบุคคลในกลุ่ม มีการแสดงปฏิกิริยาหรือการกระทำใดๆ เพื่อบรรลุเป้าหมาย มีการรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ในกลุ่มและรู้ถึงเรื่องราวของแต่ละคนในกลุ่มด้วย และมีกลไกสำหรับควบคุมสมาชิก คือ มีกฎหรือบรรทัดฐานในการกำหนดบทบาท และการที่บุคคลมารวมกันเป็นกลุ่มย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกหรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้ คือ มีความเป็นเพื่อนเกิดขึ้น เกิดความรู้สึกปลอดภัยและรู้สึกว่าได้รับความคุ้มครอง การกระทำของกลุ่มมีความก้าวหน้า มีความกล้าที่จะเรียกร้องหรือแสดงอะไรออกมา สามารถช่วยเหลือกันในด้านการทำงาน และทำให้มีการติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น (พันตำรวจโท บุญเกิด มาอ่อง 2537 : 8-9; อ้างอิงมาจาก คารณี พานทอง พาลุสุข)

สมปราชญ์ งามเทศ (2516 : 78) กล่าวไว้ว่า “กลุ่ม” คือ “องค์กร” และ “องค์กร” คือ “กลุ่ม” ในกลุ่มของนักพฤติกรรมองค์กร เมื่อกล่าวถึงกลุ่มย่อม หมายถึง การศึกษาถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) บทบาท (Role) ปทัสถาน (Norm) ค่านิยม (Value) และพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamics) เป็นประการสำคัญ ฉะนั้นคำว่า “กลุ่ม” อาจจะนิยามได้ว่าเป็นการรวมกันของสมาชิกที่มีแบบอย่างการกระทำระหว่างกันเป็นเอกลักษณ์ (Identity)

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กลุ่ม คือ บุคคลที่รวมตัวกัน โดยเกิดจากพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะโครงสร้างของกลุ่ม บทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเปรียบเสมือนหน้าที่ที่รับผิดชอบในฐานะสมาชิกของกลุ่มมีปทัสถานของกลุ่มจากพื้นฐานของอาชีพ แนวความคิด การยอมรับ และเคารพในความคิดเห็น ตลอดจนความผูกพันในเชิงสังคม มีจุดมุ่งหมายหรือค่านิยมที่กลุ่มยึดถือร่วมกันว่ามีคุณค่าในการปรับพื้นฐานความคิด การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มจะเป็นพลวัตของกลุ่มในการพัฒนาชุมชน โดยเอกลักษณ์กลุ่ม กระบวนการพัฒนาเกิดจากพื้นฐานความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มเป็นไปในลักษณะการพัฒนาความคิด ความมุ่งหวังของสมาชิกในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคม

2. ทฤษฎีว่าด้วยกลุ่มในแบบต่างๆ

ทฤษฎีของโฮแมนส (Homans's Theory) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ The Human Group (George Homans, 1950 : 140 อ้างใน สร้อยตระกูล (ตีทยานนท์) ธรรมานะ 2524 : 171) ไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. มีกิจกรรม (Activity) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่บุคคลกระทำ
2. มีการปฏิบัติโต้ตอบซึ่งกันและกัน (Interaction) หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอันเป็นผลให้เกิดการโต้ตอบซึ่งกันและกันจึงเป็นการตอบสนองของบุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม

3. มีความรู้สึกทางอารมณ์ (Sentimental) หมายถึง ความรู้สึก (Feeling) ต่างๆ ได้แก่ ความคิด (Thought) ความเชื่อ (Belief) และความหวัง (Hope) ของสมาชิกทั้งหลาย

ปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยตรง คือ กิจกรรมปฏิกริยาโต้ตอบที่มีต่อกัน และความรู้สึกทางอารมณ์ต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่ต้องขึ้นต่อกันและกัน หากมีการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรใด ในตัวแปรทั้ง 3 นั้น ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอีก 2 ตัวแปรที่เหลือ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทฤษฎีของโฮแมนส ทำให้เกิดความเข้าใจถึงการรวมตัวของบุคคลเป็นกลุ่ม ตลอดจนกระบวนการกลุ่มมากขึ้น ปัจจัยที่โฮแมนสให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็คือ ปฏิกริยาที่มีต่อกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม โฮแมนสเห็นว่าหน้าที่บุคคลมีปฏิกริยาต่อกันมิใช่เพราะอยู่ใกล้กันทางกายภาพ แต่เป็นเพราะเขามีความต้องการที่จะแก้ปัญหา ร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน ต้องการการประสานงานกัน ต้องการลดความเครียดและสร้างสภาวะสมดุลต่อกัน

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural – Functional)

โครงสร้าง (Structural) หมายถึง ปรัชญาการทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันของแต่ละบุคคลที่ยึดเหนี่ยวด้วยสายใยแห่งความสัมพันธ์

หน้าที่ (Functional) หมายถึง บทบาทที่สมาชิกมีต่อกันหรือแนวประพฤติปฏิบัติโต้ตอบกันและกันของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกในกลุ่มหรือในสังคม เมอร์ตัน โรเบิร์ต (Merton Robert, 1957 : 238, 239) ได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. หน้าที่อันเป็นวัตถุประสงค์โดยตรง (Manifest Function) คือ หน้าที่ที่มุ่งให้เกิดผลจากการกระทำในสังคมที่อยู่ภายในกรอบของวัฒนธรรม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวของระบบ

2. **หน้าที่แฝง (Latent Function)** คือ หน้าที่ซึ่งก่อให้เกิดผลโดยไม่ตั้งใจ ในสถานการณ์เดียวกัน (สุรพงษ์ วงษ์สุวรรณ 2538 : 9 – 10 ; อ้างอิงมาจาก Merton Robert K. 1957 : 51)

ทาลคอต พาร์สัน (Talcot Parson) ได้กำหนดลักษณะหน้าที่อันจำเป็นเบื้องต้นของกลุ่มตามทฤษฎีโครงสร้างไว้ 4 อย่างคือ

1. **มีการปรับตัว (Adaptation)** หมายถึง ในกระบวนการปฏิบัติจะต้องมีการจัดหาทรัพยากร เช่น การรับ หรือชักชวนบุคคลเข้าเป็นสมาชิก การจัดหาสถานที่ การจัดงบประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อกลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมาย
2. **การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Goal Achievement)** หมายถึง การระดมทรัพยากรต่างๆ ที่จัดหา มาเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งอาจหมายถึงลักษณะทางการเมือง (Political Aspects) ในระบบการเมือง (Politics) ที่เป็นระดับสูงขึ้นไป อันเป็นส่วนช่วยให้บรรลุเป้าหมายของระบบสังคม
3. **การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integration)** หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ (Interunit Relationship) เพื่อก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยประสานสอดคล้องกัน ในระหว่างระบบย่อย
4. **การรักษามาตรฐานตามแบบฉบับและการแก้ความตึงเครียด (Pattern Maintenance And Tension Management)** คือ กลุ่มจะต้องมีความสามารถที่จะดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานในการตามแบบฉบับ และสามารถที่จะรักษาความรู้สึกและความสัมพันธ์ยึดเหนี่ยวในหมู่สมาชิกด้วยกัน (สุรพงษ์ วงษ์สุวรรณ 2538 : 11 ; อ้างอิงมาจาก Parson Talcot 1968 : 228)

ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory)

นิรันดร์ จุฑทรัพย์ (2538 : 96-98) วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522 : 54-61) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม โดยสรุปได้ว่าผู้ตั้งทฤษฎีนี้คือ แคทเทิล (Cattell) โดยอาศัยพื้นฐานความเชื่อที่ว่า กลุ่มแต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นมามีลักษณะที่แน่นอน สามารถวัดได้ และสามารถจำแนกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นในการศึกษาเรื่องกลุ่มจากทฤษฎีของ Cattell จึงเน้นที่รายละเอียดในเรื่องลักษณะของกลุ่ม บุคลิกภาพของกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะส่วนรวมทั้งหมด การรวมพลัง รวมอารมณ์ และรวมความสามารถของกลุ่มด้วย แคทเทิลได้อธิบายทฤษฎีของเขาว่า ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนี้

1. มิติต่างๆ ของกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ลักษณะ คือ

1.1 ลักษณะของประชากรกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม

1.2 ลักษณะของบุคลิกภาพของกลุ่ม

1.3 ลักษณะโครงสร้างภายใน

2. พลวัตของบุคลิกภาพรวมของกลุ่มหรือการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพกลุ่ม

การที่สมาชิกแต่ละคนเข้าร่วมกลุ่มกันก็เพื่อต้องการจะตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาบางอย่าง ดังนั้น บุคคลต้องอุทิศพลังงานจำนวนหนึ่งเพื่องานของกลุ่ม การอุทิศพลังงานจะมากน้อยไม่เท่ากัน โดยปกติกิจกรรมกลุ่มอาจจำแนกได้ 2 ลักษณะคือ

2.1 กิจกรรมที่มุ่งรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

2.2 กิจกรรมที่มุ่งเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory)

วินิจ เกตุขำ และ คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2522 : 53-64) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทพอสรุปได้ว่า เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงพฤติกรรมมนุษย์เมื่อมารวมกลุ่มกันว่า แต่ละคนมีพฤติกรรมออกมาอย่างไร ซึ่งพฤติกรรมก็คือ บทบาท บทบาทหมายถึงการแสดงออกของบุคคลในด้านที่เกี่ยวกับคำพูด ลักษณะท่าทาง การตอบสนอง ปฏิกริยาต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้ทราบว่า ตนกำลังทำหน้าที่อะไร มีตำแหน่งอะไร หรือดำรงฐานะทางสังคมอย่างไร ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ตำแหน่งในครอบครัว พิธีการต่างๆ บุคลิกภาพของบุคคลและบทบาทภายในกลุ่ม

ทฤษฎีนี้ได้แบ่งบทบาทออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทที่เข้ากันได้กับบุคลิกภาพส่วนรวมของบุคคล หมายถึง พฤติกรรมหรือบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาแล้วไม่ขัดกับความรู้สึกของตนเอง ตรงกับความต้องการและสังคมยอมรับ

2. บทบาทที่เข้ากันไม่ได้กับบุคลิกภาพส่วนรวมของบุคคล หมายถึง บทบาทที่แสดงออกมาแล้วขัดกับความรู้สึกของตนเอง และผิดไปจากความคาดหวังของสังคมที่กำหนดว่าควรมีบทบาทอย่างไร

ทฤษฎีสานาม (Field Theory)

วินิจ เกตุขำ และ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2522 : 64-66) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสานามพอสรุปได้ว่า เลวิน เคิร์ท (Lewin Kurt) เป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎี ซึ่งเลวินได้สรุปสาระสำคัญตามทฤษฎีไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
2. โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
3. การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยเป็นปฏิสัมพันธ์ในรูปการกระทำ ความรู้สึก และความคิด
4. องค์ประกอบต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3 จะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละครั้ง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

5. สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งการที่บุคคลพยายามปรับบุคลิกภาพของตนที่มีความแตกต่างกันนี้ จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้เกิดพลังหรือแรงผลักดันของกลุ่มที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยดี

นอกจากนี้ เลวิน ยังได้แบ่งลักษณะของกลุ่มไว้เป็น 2 แบบด้วยกัน คือ

1. ลักษณะตามสภาพของกลุ่ม หมายถึง กลุ่มที่พิจารณาสภาพภายในของกลุ่มเป็นสำคัญซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ พื้นที่และขอบเขต
2. ลักษณะตามการเคลื่อนที่ของกลุ่ม หมายถึง กลุ่มที่พิจารณาสภาพตามการเคลื่อนที่หรือพลังของกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ความตึงเครียด ทิศทาง และแรงดึงดูด

ทฤษฎีว่าด้วยความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement)

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2538 : 96-98) สถิต นิยมญาติ (2524 : 114 – 117) ได้กล่าวถึงทฤษฎีว่าด้วย ความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มพอสรุปได้ว่า สต็อกคิลล์ (Stogdill) เป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะกล่าวถึงผลผลิตหรือความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม โดยโครงสร้างของทฤษฎีนี้ประกอบด้วยตัวแปร 3 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

1. สิ่งที่สมาชิกใส่เข้าไป (Member Inputs) หมายถึง การกระทำและการแสดงออกของสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนสำคัญ เป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า “Member Inputs” ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ 3 ประการ คือ ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกการกระทำของสมาชิกและการคาดหวังของสมาชิก

2. โครงสร้างกลุ่ม (Group Structure) หมายถึง การกระทำ การคาดหวัง และ การมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้มองเห็นสัมพันธภาพภายใน กลุ่มเท่านั้น ส่วนลักษณะของโครงสร้างกลุ่มยังไม่สามารถทราบได้ชัดเจน โดยจะแบ่ง โครงสร้างกลุ่มออกเป็น 2 ประเภท คือ โครงสร้างทางการและโครงสร้างทางบทบาท

3. ผลที่ได้จากกลุ่มหรือความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Group Outputs) นับได้ว่าเป็นขั้นสุดท้ายของกลุ่มสัมพันธ สัมฤทธิ์ผลของกลุ่มที่ได้จากกลุ่มเกิดจากการกระทำปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังของสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งโครงสร้างของกลุ่ม สัมฤทธิ์ผลของกลุ่มจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ผลผลิตของกลุ่ม ขวัญของกลุ่ม และบุรณภาพของกลุ่ม ซึ่งทั้ง 3 ส่วนต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพราะต่างก็ช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ หรือเกิดสัมฤทธิ์ผล แต่ทั้งนี้ ก็ต้องอาศัยลักษณะของสมาชิก การแสดงออกของสมาชิก ซึ่งจะช่วยเพิ่มสัมฤทธิ์ผลให้กับกลุ่ม อีกทางหนึ่ง

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสามารถสรุปได้ว่า ในแต่ละทฤษฎีจะเป็นสาระที่แตกต่างกัน เช่น ทฤษฎีของโฮแมนส เน้นปัจจัยและการดำรงอยู่ของกลุ่ม ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่จะเน้นในเรื่องปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของบุคคลและหน้าที่ ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม เน้นลักษณะของกลุ่มทั้งที่เกี่ยวกับสมาชิกกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม และการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทเน้นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกว่าลักษณะการแสดงออกนั้นเกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง ทฤษฎีสนามจะเป็นทั้งลักษณะกลุ่มและผลผลิตของกลุ่ม ส่วนทฤษฎีว่าด้วยความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มจะเน้นผลผลิตของกลุ่มอันเนื่องมาจากตัวแปร

ประเภทและหน้าที่ของกลุ่ม

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2542 : 177 – 180)จำแนกประเภทของกลุ่ม ได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ

กลุ่มปฐมภูมิ (Primary group) จะเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเล็ก และใช้การติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้า ในหมู่สมาชิกความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันนี้จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อสมาชิกในกลุ่ม

กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary group) จะมีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มปฐมภูมิแต่สมาชิกกลุ่ม จะมีความเป็นกันเองน้อยกว่าสมาชิกในกลุ่มปฐมภูมิ สัมพันธภาพมักจะเต็มไปด้วยอารมณ์ดีตัว และมีลักษณะเป็นทางการ เนื่องจากขนาดที่ค่อนข้างใหญ่ของกลุ่มจึงทำให้การติดต่อระหว่าง สมาชิกเป็นไปอย่างจำกัดและมักจะเป็นเรื่องของงานเท่านั้น และเป็นความจริงโดยทั่วไปที่เรา ทุกคนจะเป็นสมาชิกทั้งในกลุ่มปฐมภูมิและทุติยภูมิในขณะเดียวกัน

2. กลุ่มรูปนัยและกลุ่มรูปนัย

กลุ่มรูปนัย (Formal group) หมายถึง กลุ่มหรือองค์การที่ก่อตั้งขึ้นมาพร้อม วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย การจะทำให้วัตถุประสงค์บรรลุผลก็โดยการมีกลุ่มบุคคลที่ต้อง ปฏิบัติภาระหน้าที่ต่างๆ ตามตำแหน่งหน้าที่ที่กลุ่มหรือองค์การกำหนด

นอกจากนี้กลุ่มรูปนัยก็อาจจะมีลักษณะเป็นกลุ่มรูปนัยแบบใดแบบหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มรูปนัยถาวร (Permanent formal group) จะประกอบไปด้วยบุคคลซึ่ง ทำหน้าที่บางประการตามที่มีองค์การได้กำหนดอย่างชัดเจนและมีลักษณะเป็นการถาวร นั่นคือ ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขเวลา แต่การทำหน้าที่จะกระทำเป็นประจำทุกวัน ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการชุดต่างๆ คณะกรรมการอนุกรรมการข้าราชการพลเรือนระดับกรม (อ.ก.พ.กรม) ซึ่งจะแตกต่างกับกลุ่มรูปนัยถาวรที่มีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น กลุ่มทำงาน (Functional group) กลุ่มตามภาระหน้าที่ (Task group) หรือกลุ่มทำงานตามคำสั่ง (Command group) กลุ่มเหล่านี้ จะทำหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนในลักษณะต่างๆ ไป โดยกระทำอย่างต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่ม จะทำงานร่วมกันเป็นกิจวัตร ได้แก่ กลุ่มที่ประกอบด้วย หัวหน้างานและผู้ใต้บังคับบัญชา ในช่วงการบังคับบัญชา (Span of Control)

2.2 กลุ่มรูปนัยชั่วคราว (Temporary formal group) คือ กลุ่มซึ่งประกอบไปด้วย บุคคลที่มารวมกันเพื่อทำงานให้บรรลุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง และเมื่องานเสร็จสิ้นบรรลุเป้าหมายแล้ว กลุ่มทำงานก็จะยุบสลายลง คณะกรรมการส่วนใหญ่ในองค์การเป็นกลุ่มรูปนัยชั่วคราวที่จะ ประกอบด้วยบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ รวมกันเป็นกลุ่มทำงานเฉพาะกิจ หรือที่เรียกกันว่า กลุ่มโครงการ (Project group)

กลุ่มรูปนัย (Informal group) หมายถึง กลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและ เป็นไปโดยสมัครใจ โดยที่สมาชิกกลุ่มจะสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่น ๆ จากสภาพสิ่งแวดล้อมที่ เอื้ออำนวย การมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกันก็จะมีเป้าหมายหรือมีความสนใจร่วมกัน และรับว่าเขาเหล่านั้นรวมกันเป็นกลุ่ม เพียงแต่กลุ่มมิได้เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์การโดยตรง

กลุ่มอุปนัยอาจเป็นกลุ่มอุปนัยตามแนวนอน (Horizontal clique) อันเป็นกลุ่มของบุคคลในระดับเดียวกัน หรือกลุ่มอุปนัยตามแนวตั้ง (Vertical clique) ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นบุคคลต่างระดับชั้นกันนอกจากกลุ่มอุปนัยทั้งสองกลุ่มแล้ว ยังมีกลุ่มอุปนัยแบบผสม (Mixed Clique) ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นบุคคลจากหลายองค์กรหลายกลุ่ม หลายระดับมารวมตัวกันหรืออาจจะมาจากหลายหน่วยงานก็ได้กลุ่มอุปนัยแบบผสมนี้จะมีอิทธิพลต่อการทำงานของสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างยิ่ง

ฮอว์ทอร์น (Howthome , Paul B. and Hunt Chester L.1964) ได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับประเภทของกลุ่ม กล่าวว่ กลุ่มอุปนัยจะอยู่คู่ไปกับกลุ่มรูปนัย หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อใดที่กลุ่มรูปนัยเริ่มดำเนินการ กลุ่มอุปนัยก็จะถือกำเนิดเกิดขึ้นควบคู่กันไปหรือกลุ่มอุปนัยนั้นอาจมีมาก่อนกลุ่มรูปนัย และเป็นแนวทางทำให้เกิดกลุ่มรูปนัยตามมาก็ได้ ทั้งๆ ที่กลุ่มทั้งสองมีลักษณะแตกต่างกันอย่างมากตามตารางแสดงลักษณะสำคัญของกลุ่มรูปนัยและอุปนัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะสำคัญของกลุ่มรูปนัยและอุปนัย

ลักษณะ	กลุ่มรูปนัย	กลุ่มอุปนัย
1. วัตถุประสงค์หลัก	ประสิทธิผล ประสิทธิภาพ การบริการ	ความพึงพอใจ ความปลอดภัยของสมาชิก
2. ที่มา	วางแผน โดยองค์การ	เป็นไปโดยธรรมชาติ
3. อิทธิพลที่มีต่อสมาชิก	อำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งหน้าที่รางวัลเป็นตัวเงิน	บุคลิกภาพ
4. การติดต่อสื่อสาร	จากระดับชั้นการบังคับบัญชาบนลงสู่ระดับล่าง โดยใช้ช่องทาง การติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการ	แบบเถาองุ่น การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลโดยใช้ช่องทางทุกช่องทาง
5. ผู้นำ	แต่งตั้ง โดยองค์การ	เกิดขึ้น โดยกลุ่ม
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	เกิดจากงานหรือแบบแผนการไหลของงาน	เกิดขึ้น โดยธรรมชาติ
7. การควบคุม	ขึ้นอยู่กับ การควบคุมการใช้รางวัลที่เป็นตัวเงิน	การลงโทษทางสังคมที่รุนแรง

ที่มา : James H. Donnelly, James L. John M. Ivancevich, Fundamentals of Management.

5th Edition (Plano, Texas : Publicatons . Inc, 1984) . p. 350

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 6-7) แบ่งกลุ่มของบุคคลโดยทั่วไปในสังคม

ออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. กลุ่มบุคคลทั่วไป (Aggregate) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันโดยบังเอิญ และมาทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีลักษณะของพฤติกรรมเป็นแบบอย่างเดียวกัน โดยมีได้มีการประชุมนัดหมายหรือการกระทำร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง เช่นกลุ่มบุคคลที่เข้าไปชมภาพยนตร์ หรือกลุ่มบุคคลที่เข้าไปรับประทานอาหารในภัตตาคาร เป็นต้น

2. กลุ่มบุคคลจำแนกตามประเภทสังคม (Social Category) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมเหมือนกัน แต่ไม่ได้มีการประชุมตกลงหรือทำความเข้าใจร่วมกันในระหว่างสมาชิก เช่น กลุ่มข้าราชการบำนาญ กลุ่มทหารผ่านศึก เป็นต้น

3. กลุ่มบุคคลทางสังคม (Social group) หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีจุดประสงค์เดียวกันและมองเห็นว่าการมีพฤติกรรมร่วมกันนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายซึ่งจะปรากฏลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.1 มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกด้วยกัน โดยมีกฎกติกาเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

3.2 มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในกลุ่ม

3.3 มีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือมีความรู้สึกร่วมกันอย่างร่วมกัน ซึ่งจะทำให้สมาชิกสามารถแยกแยะบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออกจากผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

วนิดา เสนีเศรษฐ และ ซอบ อินทร์ประเสริฐกุล (2530 : 19-20) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่มซึ่งจัดแบ่งตามภาระงานเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. กลุ่มหน้าที่ หมายถึง กลุ่มที่ได้มีการระบุหน้าที่ไว้ในโครงสร้างขององค์การ องค์ประกอบเด่นของกลุ่มนี้ คือ ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ซึ่งได้กำหนดไว้แน่นอน

2. กลุ่มงานหรือกลุ่มโครงสร้าง กลุ่มนี้ถูกกำหนดขึ้นมาอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อปฏิบัติงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งให้บรรลุตามเวลาที่กำหนด ความสัมพันธ์ของกลุ่มเป็นแบบทางการ

3. กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มมิตรภาพ กลุ่มนี้จัดเป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเกิดขึ้นโดยมีผลประโยชน์หรือความเชื่อบางอย่างร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน

ส่วน ชาญ รัญทิตยากุล (2520 : 135) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่มซึ่งจำแนกตาม

ลักษณะบทบาทหน้าที่ได้ 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มปฏิบัติงาน ได้แก่ กลุ่มที่ปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่มีอยู่ในงานทั่วไป เช่น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจหรือบริษัท
 2. กลุ่มพัฒนา ได้แก่ กลุ่มที่มารวมกันเองเพื่อหวังทำความเจริญก้าวหน้าให้แก่สิ่งที่ตนเองสนใจและมีผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น สมาคม ชมรม เป็นต้น
 3. กลุ่มมิตรภาพ ได้แก่ กลุ่มที่มารวมกันเพื่อความสนุกสนาน เฮฮา เพื่อความรื่นเริง เช่น กลุ่มเล่นกีฬา กลุ่มลีลาศสัมพันธ์ กลุ่มนาฏศิลป์ กลุ่มร้องเพลงคาราโอเกะ เป็นต้น
- จากทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การจำแนกกลุ่มประเภทของกลุ่มขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ในการจำแนก เช่น จำแนกตามขนาดของกลุ่มได้ 2 ประเภท คือ กลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ จำแนกตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ 2 ประเภท คือ กลุ่มรูปนัย และกลุ่มอรูปนัย ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ควบคู่กัน จำแนกตามบทบาทในสังคมได้ 3 ลักษณะ คือ กลุ่มบุคคลทั่วไป กลุ่มบุคคลตามประเภทสังคม และกลุ่มบุคคลทางสังคม จำแนกตามภาระหน้าที่ได้ 3 ประเภท คือ กลุ่มหน้าที่ กลุ่มงานหรือกลุ่มโครงสร้างและกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มมิตรภาพ และหากจำแนกประเภทของกลุ่มตามบทบาทหน้าที่จะได้ 3 ประเภท เช่นกัน คือ กลุ่มปฏิบัติงาน กลุ่มพัฒนาและกลุ่มมิตรภาพ

หน้าที่ของกลุ่ม

ชายนี (Schein, Edgar H. 1980 : 87 – 89) แบ่งหน้าที่ของกลุ่มออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. หน้าที่ที่เป็นทางการ ได้แก่ หน้าที่ที่ต้องทำเพื่อให้งานขององค์การสำเร็จเป็นผลตามที่กำหนดไว้ โดยมากก็จะเป็นหน้าที่โดยตรงของกลุ่มที่เป็นทางการหรือกลุ่มรูปนัย ไม่ว่าจะป็นกลุ่มรูปนัยแบบถาวรหรือแบบชั่วคราว แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายถึงว่ากลุ่มอรูปนัยจะไม่ทำหน้าที่ที่เป็นทางการเสียเลย
2. หน้าที่ทางจิตวิทยา สมาชิกกลุ่มมักมีความคล้ายคลึงกันบางประการแต่ละบุคคล อาจมีเหตุผลส่วนตัวในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. หน้าที่ผสม ผู้ศึกษาในเรื่องหน้าที่ของกลุ่มจะเห็นได้ว่า โดยมากกลุ่มจะทำหน้าที่ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในขณะเดียวกัน เพราะกลุ่มจะตอบสนองความต้องการขององค์การและความต้องการของสมาชิก แต่ละบุคคลในขณะเดียวกันได้ การที่กลุ่มทำหน้าที่ไม่เป็นทางการหรือทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยา ในหลายกรณีอาจจะก่อให้เกิดความจงรักภักดี ความผูกพัน และจะช่วยทำให้เป้าหมายขององค์การบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพอย่างมาก

และจากเหตุการณ์ดังกล่าว การรวมตัวของสมาชิกกลุ่มจะด้วยเหตุผลใดก็ตามก็จะมีผลในการพัฒนาให้เกิประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือการบรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่ม การเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มคนนอก หรือการได้รับมิตรภาพ ความสนับสนุน ความรักและการยอมรับ จึงเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกกลุ่มผนึกรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนอกจากนั้นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มที่ประสบความสำเร็จสูงซึ่งทำให้สมาชิกได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน

ลินดา จีเวลและโจเซฟ ไรต์ (Linda Jewell and Joseph Reitz 1961 : 306 – 308) ได้บ่งถึงเหตุผลที่บุคคลเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ

1. เพื่อแสวงหาความมั่นคง (Security)
2. เพื่อเป็นทางออกของความต้อการในการเป็นพวกพ้อง (Affiliative needs)
3. เพื่อที่จะได้รับการยกย่อง (Esteem)
4. เพื่อที่จะได้เพิ่มพูนความรู้สึของการมีอำนาจ (Power)
5. เพื่อทำให้เป้าหมายบรรลุผล (Goal)

จากการศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการ นักจิตวิทยา นักพฤติกรรมศาสตร์และนักสังคมวิทยา ที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มจะเกิดขึ้นได้ก็เมื่อมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ มีกิจกรรม มีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกกลุ่ม มีการรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ จากสมาชิกทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม การมีปฏิกิริยาตอบโต้กันของสมาชิกกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม สามารถทำให้กลุ่มบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้และในขณะเดียวกันการรวมตัวเป็นกลุ่มของสมาชิกแต่ละคน สามารถจัดแยกเป็นประเภทของกลุ่มได้หลายลักษณะ แต่ละลักษณะหรือรูปแบบของกลุ่มก็ยังสามารถกำหนดหน้าที่ของกลุ่มในลักษณะต่างๆ ได้อีกด้วย

ความหมายของการพัฒนาและความหมายของชุมชน

1. ความหมายของการพัฒนา

ปกรณ์ ปรีชากร (2538 : 5) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาจากรูปศัพท์ว่า มาจากคำภาษาอังกฤษ “Development” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิม หรืออาจก้าวไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 1) ให้ความหมายโดยทั่วไปของการพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่สภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

พระราชวรเมธี (2530 : 16 – 18) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า การพัฒนา ในทางพุทธศาสนาจากคำภาษาบาลี คือ วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคนเรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คนเรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา คำว่า “การพัฒนา” หรือคำว่า “เจริญ” ไม่ได้แปลว่า ทำให้มากขึ้นหรือเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง

จิตยา สุวรรณชญ (2537 : 354) นักสังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

สนธยา พลศรี (2545 : 4-5) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาในความหมายทางสังคมวิทยา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม คือ มนุษย์ กลุ่มสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสุขและมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายของการวางแผน คือ ด้วยวิธีจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2525 : 179) นักพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับปรุงความรู้ ความสามารถของตน และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเอง ชุมชนและสังคมให้ดีขึ้น

จากความหมายในด้านต่างๆ ที่ผู้วิจัยหยิบยกมาเพื่อเป็นแนวความคิดตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า “การพัฒนา” มีความหมายทั้งที่คล้ายคลึงกันเหมือนกันและแตกต่างกันออกไปบ้างตามมุมมองของบุคคลในแต่ละสาขา อาชีพ ซึ่งถ้าหากพิจารณาความหมายเหล่านี้ อาจสรุปได้ว่า “การพัฒนา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงของสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการวางแผน โครงการและการดำเนินงาน มาจากมนุษย์ เพื่อประโยชน์ สุข ความสมดุลย์ หรือความเหมาะสมแก่ตัวของมนุษย์เอง”

2. ความหมายของชุมชน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538 : 272) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน ไว้ว่า หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ความหมายโดยรากศัพท์ ชุมชน เป็นสังคมนาคเล็ก คือเป็นกลุ่มคนที่มีการคบค้าสมาคมกัน มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 . 2538 : 273)

พัทธา สายหู (2534 : 53) ให้ความหมายของชุมชน โดยสามัญสำนึกว่า “ชุมชน” หมายถึง ครอบครัวหลายๆ ครอบครัว มาอยู่รวมในบริเวณเดียวกันมีลักษณะเป็นเพื่อนบ้านกัน ซึ่งอาจจะเป็นญาติพี่น้องกันหรือไม่ก็ได้

มาร์วิน อี. โอลเซน (Olsen. 1968 : 91) นักวิชาการให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง องค์การทางสังคมประเภทหนึ่ง ประกอบด้วยพื้นที่บริเวณหนึ่งที่สมาชิกตอบสนองความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

เคนนิส อี. พอปลิน (Poplin. 1972 : 8) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มที่มีการร่วมมือกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีการสมาคมแบบเผชิญหน้ากัน มีความสนิทสนมรู้จักกันเป็นอย่างดี

ยูวัฒน์ วุฒิมณี (2525 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคนและหาความถึงกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น โดยมีความสนใจ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดหมายในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ประเวศ ะสี (2541 : 13) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันมีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน

สนธยา พลศรี (2545 : 21 – 22) ได้แบ่งความหมายของชุมชนออกเป็น 3 แนวทางคือ

1. ชุมชน หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันตามบรรทัดฐานทางสังคม มีความผูกพันกันและมีความเป็นบึกแผ่นมั่นคง
2. ชุมชน หมายถึง พื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคน เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น
3. ชุมชน หมายถึง องค์การทางสังคม ที่มีวัตถุประสงค์แน่ชัด และรวมกัน ในระยะเวลาที่นานพอสมควร จนเกิดระบบความสัมพันธ์และความผูกพันกันขึ้น เช่น พรรคการเมือง กลุ่มอาชีพ ชมรม หรือสมาคมต่างๆ เป็นต้น

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ชุมชนในความหมายโดยรูปศัพท์ ความหมายโดยสามัญสำนึก และความหมายทางวิชาการของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาจจะทำให้ความหมายโดยสรุปของชุมชนได้ว่า ชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคม ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์กัน ตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน มีวัตถุประสงค์ และการเรียนรู้ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของชุมชนร่วมกันอย่างมีความสุข

ความหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

ที่ประชุมสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญเรื่องการบริหารและปกครองประเทศในทวีปแอฟริกา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ให้ความหมายเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1948 ว่าการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและเกิดจากความริเริ่มของประชาชน แต่ถ้าประชาชนไม่เกิดความริเริ่มก็ใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความริเริ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2526 : 10)

เซนชิ (Chang Chi, 1969 : 96-97 อ้างอิงในรัชนิกร เศรษฐ 2528:305-306) ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1955 ว่า เป็นกระบวนการสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชน (UN.Bureau of Social Affairs.1955 : 6 อ้างใน ผศ.สนธยา พลศรี 2545 : 48)

องค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States Agency for International Development : AID) ได้ให้ความหมายไว้เมื่อ ค.ศ. 1956 ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการแห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดวางแผนและลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง โดยกำหนดว่ากลุ่มของตนและแต่ละบุคคลมีความต้องการอย่างไร มีปัญหาอะไรร่วมกัน และจัดทำแผนของกลุ่มและของแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ

และสามารถแก้ไขปัญหานั้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มากที่สุด (สัญญา สัญญา
วิวัฒน์ 2526 : 11)

กรมการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย (2527 : 1 อ้างใน สนธยา พลศรี 2545 : 49)
ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน
เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน ให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น
โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับ
ความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2517 : 1) นิรุติ ไชยกุล (2522 : 1) ไพรัตน์ เคะระรินทร์
(2524 : 13) ชู วัฒน วุฒิเมธี (2525 : 3) สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 10) นักวิชาการและ
นักพัฒนาชุมชนของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ในการทำงานเดียวกันว่า
“การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการที่รัฐบาลและประชาชนในชุมชน ร่วมมือกันวางแผน
เพื่อปรับปรุงโครงสร้างชุมชนให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
การปกครอง และสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยความคิดริเริ่ม
การพึ่งตนเองของประชาชนเป็นสำคัญ แต่ถ้าประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มด้วยตนเอง รัฐบาล
ก็ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่ม

จากความหมายที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนา
คนและกลุ่มคนในชุมชน ให้มีศักยภาพเพียงพอ และร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของ
ตนเองและชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการ
สนับสนุนจากภายนอกชุมชน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ (Social Science)
ซึ่งเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา
บางประการของมนุษย์ในชุมชนและสังคมมนุษย์ได้ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นผลจากการศึกษาค้นคว้า
ทดลอง ทางสาขาวิชาสังคมศาสตร์ เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม เศรษฐศาสตร์
รัฐศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนอกจากจะต้องยึดถือปรัชญาแนวความคิด
หลักการ วิธีการ และกระบวนการพัฒนาชุมชนแล้ว ยังจะต้องนำทฤษฎีต่างๆ ในสังคมศาสตร์มา
ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ (สนธยา พลศรี 2545 : 128)

ความหมายและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์

เฮนรี พี. แฟร์ไชล์ด (Fairchild, 1964 : 365 อ้างใน สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2540 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทฤษฎีสังคมศาสตร์คือการวางนัยทั่วไปหรือข้อสรุปที่ใช้ได้ทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ยูท สักดีเคชยนต์ (2528 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทฤษฎีสังคมศาสตร์เป็นทฤษฎีที่มีไว้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

แสวง รัตนมงคลมาศ (2534 : 16 - 17) ให้ความหมาย ทฤษฎีสังคมศาสตร์เป็นกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อศึกษาความรู้ตึกนึกคิดหรือความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมจารีตประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัต คือ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยอธิบายในรูปของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและการคาดการณ์ในรูปของความน่าจะเป็น

สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2540 : 15-16) ได้ให้ความหมายไว้ว่าทฤษฎีสังคมศาสตร์ คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์ทางสังคมขึ้นจนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์ทางสังคมในอนาคตได้

ลักษณะของทฤษฎีสังคมศาสตร์

ทฤษฎีสังคมศาสตร์มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นความจริงทางสังคม (Social Reality) อยู่ในระดับประมาณการ (Approximation Reality) ยังไม่ถึงขั้นสูงสุดของความจริง เพราะมีตัวแปรและข้อจำกัดในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมตลอดเวลาโดยมีความเชื่อว่าความเป็นจริงมีหลายมิติ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นความจริงเพียงมิติเดียว
2. มีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นแนวทางที่จะใช้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรม จึงต้องเลือกหน่วยในการวิเคราะห์ให้เหมาะสมว่าจะใช้กลุ่มคนหรือปัจเจกบุคคล
3. มีสมมุติฐาน (Assumption) เป็นความเชื่อพื้นฐานของทฤษฎีที่ต้องยอมรับ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น โดยไม่มีข้อโต้แย้ง
4. มีระดับของการไตร่ตรอง (Level of postulation) และระดับนามธรรม (Abstraction) ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มีลักษณะเป็นนามธรรม การไตร่ตรองเป็นความสามารถในการเชื่อมโยงชุดความคิดต่างๆ เข้าด้วยกันมีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

5. มีอุดมการณ์ (Ideology) และจุดยืน (Standing)

อุดมการณ์หมายถึง ชุดของความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สะท้อนวัตถุประสงค์ในตัวเองและมีอิทธิพลต่อทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เพราะทฤษฎีเป็นผลผลิตของความเชื่อและค่านิยม

จุดยืน คือ ความสนใจรับรู้ความเป็นจริงในเรื่องการทำให้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับความจริงว่าสังคมศาสตร์ไม่เหมือนวิทยาศาสตร์ เมื่อความจริงเป็นอย่างไอก็ให้เป็นอย่างนั้น (แสวง รัตนมงคลมาส 2534 : 19-28)

6. ใช้วิธีการศึกษาที่เป็นวิทยาศาสตร์ คือ การสังเกตพินิจพิจารณา (Empirical Method) และการใช้เหตุผล (Rational Method) ไม่ใช่ความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่ศึกษา

การสังเกตพินิจพิจารณาเป็นการศึกษาโดยการสำรวจข้อเท็จจริง การเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ด้วยการสังเกตอย่างละเอียดรอบคอบ เป็นระเบียบและเป็นขั้นตอน

การใช้เหตุผล เป็นการศึกษาศึกษาโดยการตรวจสอบหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามหลักเหตุผลหรือตรรกวิทยา คืออะไรเกิดก่อนเกิดหลัง อะไรสัมพันธ์กับอะไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ ต้องมีการทดสอบก่อนจึงจะถือว่าถูกต้อง (อานนท์ อากาภิรมย์ 2525 : 8-9)

7. ศึกษาปรากฏการณ์ของมนุษย์ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างนักวิทยาศาสตร์ โดยมีขั้นตอนในการศึกษา คือ

7.1 การกำหนดปัญหา หรือเรื่องที่จะทำการศึกษา

7.2 การตั้งสมมุติฐาน คือ การคาดคะเนคำตอบตามเหตุผล

7.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ

7.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การตีความหมาย และการแสวงหาข้อเท็จจริง

เพื่อพิสูจน์สมมุติฐาน

7.5 การสรุปรายงานผล นำเสนอทฤษฎีและนำไปใช้ประโยชน์

8. เป็นความรู้ความจริงที่เป็นไปได้เช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่เป็นการศึกษาถึงความน่าจะเป็นหรือคาดว่าจะ เป็น โดยมีลักษณะสำคัญคือ

8.1 สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้เสมอ

8.2 มีความเชื่อถือได้ มีหลักฐานยืนยัน ไม่ใช่เป็นคาดคะเน หรือการเดาโดยไม่มี

หลักฐาน

8.3 มีวิธีศึกษาอย่างเป็นระบบ

8.4 มีความเที่ยงตรงจะศึกษาหรือตรวจสอบกี่ครั้งผลก็ยังคงเดิม (ณรงค์ เส็งประษา.

2528 : 11)

9. มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอยู่เสมอ เพราะพฤติกรรมมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

10. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ เพราะทฤษฎีสังคมศาสตร์มีขอบข่ายกว้างขวางซึ่งนำไปใช้พัฒนามนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนา คน และสิ่งแวดล้อมที่มีขั้นตอนเป็นลำดับก่อนหลัง ในแต่ละทุกขั้นตอนจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องนำทั้งศาสตร์และศิลปะมาใช้ในการดำเนินการ เพื่อจะให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทฤษฎีสังคมศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เพราะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาชุมชน ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่งที่จะเกิดขึ้น ทั้งปรากฏการณ์ของบุคคลชุมชน สังคมและวัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน อันเนื่องมาจากการรวมกลุ่มดื่มชา – กาแฟ ของประชากรในประเทศ ผู้วิจัยยังศึกษาไม่พบว่ามีผู้ทำการวิจัยในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงดังนี้

สุรพงษ์ วงษ์สุบรรณ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่ององค์กรทางสังคมของชุมชนบ้านอรุณฤฎิก ผลวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. องค์กรทางสังคมที่เป็นทางการหรือที่ทางการเคลื่อนไหวจัดตั้งมีอยู่หลายด้าน และหลายลักษณะ ได้แก่ ด้านบริหารการปกครอง ด้านรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านประเพณีวัฒนธรรม แต่ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรที่ทางการจัดตั้ง กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรทางสังคม ไม่เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มตัวอย่าง เสียเวลาทำมาหากิน ไม่มี ความสนุกสนาน ไม่เกิดความแปลกใหม่ในการประกอบอาชีพ ไม่มีสิ่งที่จะจูงใจที่จะเข้าร่วม

2. กลุ่มองค์กรทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ค่อนข้างน้อย ประกอบกับไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ยกเว้นในกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และกลุ่มงานบุญต่างๆ ที่ชาวบ้านให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากงานบุญต่างๆ จะมีความสนุกสนาน ร่าเริง ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทย ตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย มาแล้ว

พันตำรวจโท บุญเกิด มาอ่อน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาการรวมกลุ่มและการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้ฟังวิทยุ จส.100 ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การรวมกลุ่มเกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาจรรยาบรรณและกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ อีกด้วย เหตุผลของการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้เพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมตามแนวทาง “ด้วยใจเพื่อสังคม” การเข้าร่วมกิจกรรมยังแฝงไปด้วยผลประโยชน์ส่วนตัวและยอมรับว่ากิจกรรมการรวมกลุ่มของ จส.100 มีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาการจรรยาบรรณสร้างความรู้สึกร่วมกันของการรวมกลุ่มเกิดขึ้น เพิ่มทักษะทางการสื่อสาร และประสบความสำเร็จอย่างมากในการช่วยแก้ไขปัญหากิจกรรมทางสังคมอื่นๆ

วันดี รัตนมณี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยการรวมกลุ่มและการจัดกิจกรรมกลุ่มของชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยการรวมกลุ่มประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ คือ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มในลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ 1. ด้านจิตนิสัย 2. ด้านเศรษฐกิจ 3. ด้านสภาพแวดล้อม 4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 5. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยการรวมกลุ่มและการจัดกิจกรรมกลุ่มของชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่างเป็นผลให้ชมรมชาวประมงทะเลสาบตอนล่างสามารถรวมตัวกันได้อย่างมั่นคงและพัฒนากิจการของชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่างให้ก้าวหน้าตลอดมา จึงเป็นแบบอย่างและแนวทางในการรวมกลุ่มและการจัดการกิจกรรมกลุ่มในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ดำรง อดะเส (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาในชุมชนชนบท ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบของการรวมกลุ่มของสตรีในชุมชนชนบทเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานจากรากฐานความสัมพันธ์อันดีหรือญาติ มีความผูกพันทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการรวมกลุ่มช่วยเหลือระหว่างกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชุมชนชนบท

2. การรวมกลุ่มของสตรีมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกได้แก่ การรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มแบบดั้งเดิมพบทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือระหว่างกัน ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน ซึ่งต้องมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่มแบบนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบธรรมชาติขึ้นภายในชุมชน ลักษณะที่สองได้แก่

การรวมกลุ่มแบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มที่เกิดจากนโยบายของรัฐในการสร้างกลุ่มที่เป็นทางการจากรากฐานของกลุ่มธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน การดำเนินกิจกรรมเกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มสตรี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอาชีพ ครอบครัวและชุมชน

3. เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จก็คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งทุกคนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มทุกขั้นตอน โดยการแบ่งงานตามความสามารถและความถนัดจากการมุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ

4. การรวมกลุ่มของสตรีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน สามารถแก้ไขแบ่งเบาปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวในระดับหนึ่ง การได้รับการยอมรับในบทบาทและสถานภาพในครอบครัวและชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาด้านอื่นๆ และนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง และการรวมกลุ่มก็ได้ก่อให้เกิดการเลียนแบบในการดำเนินชีวิต